

Kroniek

C. van Dijk

31 oktober 2016

Op 31 oktober 2016 moet het er eindelijk maar eens van komen, de eenheid van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken. Ds. J.M. Mudde, Nederlands gereformeerd predikant te Haarlem, deed in het jaarboekje van de NGK de suggestie om op dat moment uit te spreken dat we ons in staat van hereniging bevinden.

Open Brief na 50 jaar

Het is dan vijftig jaar geleden dat de Open Brief werd gepubliceerd. Een brief die steun betuigde aan de Tehuisgemeente in Groningen. De inhoud van de brief bracht de kerken in rep en roer. In de discussies klonk dat een bredere blik op de kerk nodig was dan alleen het Nederlandse perspectief. Het kerkelijk leven moest niet opgaan in kleinvaderlands gedoe. En er moest ruimte zijn om andere dingen te zeggen dan de oude belijdenis zegt. En ook ruimte om de dingen anders te zeggen dan de belijdenis doet. Ja, zelfs moet een afwijking van die belijdenis bij ambtsdragers niet onmiddellijk tot kerkelijke procedures leiden. De binding aan de belijdenis moet soepeler, meer materieel van aard zijn en niet hangen aan de letter. Zo werd door velen de Open Brief gelezen.

In de kerken kwam er strijd over. De Open Brief maakte van de belijdenis een discussiestuk in plaats van een formulering van de eenheid, was de reactie. De eenheid werd ondergraven, de vertrouwenskwestie werd gesteld. De Open Brief werd een breekpunt op kerkelijke vergaderingen. De buitenverbanders ontstonden, de latere NGK.

Nog even en dan zijn we vijftig jaar verder...

Wie zou het niet toejuichen als de kerken na jaren van verwijdering weer tot elkaar komen? Wat een mooi signaal zou daar niet van uitgaan in het kerkelijk verdeelde Nederland. En wat een mooi signaal in de wereld van vandaag, waarin de blijde boodschap van de kerk lijkt te worden verstikt doordat kerken het onderling zo vaak oneens zijn en er ook binnenkerkelijk zoveel debat is.

Het is de moeite waard om je af te vragen hoe het komt dat we elkaar dan zoveel nader zijn gekomen, vijftig jaar na dato. Dat heeft alles te maken met een culturele verschuiving waarin de kerken zitten. Veel rechtzinnige zekerheid in de GKv is voorzien van vraagtekens. De ramen zijn opgegaan.

Binding

En één ding is duidelijk: het is niet de NGK die ten opzichte van het begin ingrijpend zijn veranderd. Het is niet zo dat de binding aan de belijdenis daar steviger is geworden. Wel wordt er door meer ambtsdragers voldaan aan de eis van een vorm van ondertekening van een verbindingsformulier aan de drie formulieren van eenheid. Dat was in de begintijd van de NGK een open wond: het gevoel gewantrouwd te worden zat er diep in bij de NGK'ers. En als er dan een formele handtekening onder de belijdenis wordt gevraagd, komt de vraag op: 'Vertrouw je me zonder zo'n handtekening niet dan? Ik beloof toch van alles bij mijn belijdenis, bij mijn bevestiging als ambtsdrager?'

Inmiddels is van dat oude zeer wat weggetrokken. Dat heeft ook te maken met de manier waarop de binding aan de belijdenis wordt beleefd. Die biedt nog heel wat ruimte om relativiserende opmerkingen te maken.

In februari 2007 bekritiseerde ons blad de visie van Mudde over het fundament van de kerk. Jezus is het fundament van de kerk. Haar leer moet daarin minder centraal staan. Het heeft wat weg van het oude adagium: 'Niet de leer maar de Heer.' Daarin is ds. Mudde iemand die de typisch Nederlands gereformeerde positie inneemt. Dat is ook in zijn boek over ethiek terug te vinden. Daar zet hij wissels om met betrekking tot homoseksualiteit en vrouw en ambt.

Recenter is de in dit blad besproken opvatting van ds. Mudde zelf. Hij pleitte ervoor om baptisten te aanvaarden als volwaardige leden van de kerk. Ds. Mudde gelooft dat de Here de doop van de kinderen van de gelovigen vraagt. Maar dat maakt de ruimte niet minder om mensen met een andere opvatting volledig te accepteren. Ouders die hun kinderen niet laten dopen, moeten met begrip worden tegemoet getreden. Wie als kind gedoopt is en zich op latere leeftijd laat overdopen, hoeft daar kerkelijk geen moeite mee te krijgen, in de zin van de kerkelijke tucht. In juli 2009 schreef ik hierover in *Nader Bekeken*.

Wordt hier niet een poging gedaan om ijzer te mengen met leem? Een gereformeerde nadruk op Gods belovend spreken (ijzer) met daarnaast een sterke nadruk op de mens en zijn beslissende, maar o zo broze keuzes (leem)? Naar mijn overtuiging moet de kerk hierin duidelijk blijven kiezen. Dat doet collega Mudde ook. Maar zijn tolerantie gaat in mijn ogen verder dan gewenst.

Een binding aan de gereformeerde belijdenis kan gepaard gaan aan tolerantie voor mensen die te goeder trouw dwalen. Mits zij zich laten onderwijzen en hun opvatting niet verbreiden. De tolerantie die ds. Mudde in de NGK bepleitte, is echter een grotere. Het gaat om volwaardig lid zijn. Dat betekent dat ze bijvoorbeeld in niets worden beperkt in hun kerkelijke rechten. Ook ambten staan daarin voor hen open. Is het voorstelbaar dat een ouderling die zijn kinderen zelf niet laat dopen, in een doopdienst de doopkaart uitreikt? Dat is natuurlijk als pijnlijk moment te voorkomen, maar ik bedoel ermee te illustreren dat er spanningen ontstaan die de eenheid in de leer zullen aantasten. De eenheid wordt hier naar mijn overtuiging belangrijker gevonden dan de waarheid.

Wanneer een dergelijk denken over tolerantie ook in de GKv aanwezig is en dominant wordt, dan is er weinig reden om niet in te stemmen met het voorstel van Mudde. Een denken waarbij de belijdenis wordt onderschreven maar voor afwijkingen in gedrag en opvattingen een aanmerkelijke ruimte wordt gegeven.

Zelf geloof ik dat dan de tijd ook spoedig komt dat hetgeen eerst slechts getolereerd wordt, later als een aanvaardbare opvatting binnen de bandbreedte van de kerk wordt ervaren, en ook als zodanig verdedigd en aangeprezen mag worden. Tolerantie heeft al snel een eigen dynamiek.

Wanneer dat het geval zou worden, niet slechts praktisch, maar ook principieel en uitgesproken, dan gaat er een wissel om waarbij de eenheid met de NGK een evidente vervolgstap is. Maar dat zou betekenen dat we werkelijk toegeven dat we het in het verleden allemaal verkeerd hebben gezien. Dat we ons royaal bekeren tot de ruimte die er in de NGK is. Voor wie de Schrift en de daarop gebaseerde belijdenis hoog wil houden, is dat naar mijn inzicht een brug te ver.

Infoboekje

Wat schreef ds. Mudde nu precies in het infoboekje van de NGK over de eenheid met de GKv? Hij leidt zijn voorstel als volgt in:

De samenwerking tussen de GKv en de NGK zette zich in het jaar 2009 dus onverminderd voort. Daarbij gaat het zowel om lokale als landelijke samenwerking. En wie De Reformatie – dat net als Opbouw inmiddels eens in de twee weken verschijnt – leest, ontdekt keer op keer dat er in de GKv een geestelijk klimaat heerst, dat heel sterk op het onze lijkt. Datgene waar een Henk de Jong voor stond, en waarvan hij zei dat anderen daarmee eens hun winst zouden doen, is nu in hoge mate gerealiseerd in de GKv. Als het gaat om de omgang met de heilige Schrift, de omgang met de confessie, de organisatie van het kerkelijke leven en de liturgie, moet gezegd dat er van wezenlijke verschillen geen sprake meer is. Zeker, er zijn nog verschillen, en sommige verschillen zijn zonder meer de moeite van een indringend gesprek waard, maar het zijn geen verschillen die kerkscheidend zijn.

Mudde noemt onderwerpen waarover in *Nader Bekeken* nogal eens anders is geschreven dan in *De Reformatie*. De onderwerpen waarin we elkaar volgens hem naderen, zijn nu net de onderwerpen waarover in ons blad nogal eens wat zorg is geuit.

De omgang met de heilige Schrift, waarbij de regels van de uitleg verschuiven, zodat niet slechts regels en geboden uit het Oude Testament hun vervulling hebben gevonden in het Nieuwe, maar ook regels uit het Nieuwe Testament voor verouderd worden verklaard. Dat wordt zichtbaar in de thema's vrouw en ambt en homoseksualiteit. Voor het verouderd verklaren van regels uit het Nieuwe Testament is niet een derde testament voorhanden op basis waarvan dat kan worden vastgesteld. Dat moet op andere gronden gebeuren.

De omgang met de belijdenis: een oud en eerbiedwaardig document is het, maar is het nog de levende belijdenis van de kerk vandaag? De jeugd wordt in de catechese nog maar amper over de belijdenis onderwezen...

De organisatie van het kerkelijk leven en de liturgie: meermalen werd in ons blad aangewezen dat een loslaten van gezamenlijk gemaakte afspraken over bijvoorbeeld de liturgie of de toelating aan het heilig avondmaal elementen in zich draagt van ontrouw. Je kunt niet op elkaar aan.

Als we op deze terreinen de NGK sterk zijn genaderd, is dat naar ons inzicht geen reden tot een feest.

De Reformatie

Opvallend is dat het voormalig weekblad *De Reformatie* hier wordt gezien als graadmeter van het geestelijk klimaat in onze kerken. Het komt me voor dat dat ten dele juist is. Ten dele, want de tijd is er niet naar dat bladen het geestelijk klimaat werkelijk bepalen. De veranderingen die onlangs bij *De Reformatie* plaatsvonden, hadden toch ook te maken met een teruglopend abonneebestand, veroorzaakt door de ontleding die in de kerken zich voordoet?

Maar de observatie geeft te denken: *De Reformatie* wordt binnen de NGK geprezen vanwege de kwaliteit en de geestelijke verbondenheid die wordt ervaren. Even verder schrijft Mudde:

En, om nog één ding te noemen: lees ik De Reformatie, dan ben ik – schrik niet – werkelijk onder de indruk van de geestelijke leiding die daarvan uitgaat. Nee, die leiding wordt niet gegeven op de wijze die De Reformatie ruim 50 jaar geleden voorstond en die geleid heeft tot

de totstandkoming van Opbouw. Er is in de vele artikelen die gaan over geloof en kerk in deze tijd sprake van een hoog geestelijk gehalte dat gepaard gaat aan openheid en moed. Met alle respect voor de opinievormers in ons eigen kerkverband, daar kunnen we als NGK een puntje aan zuigen.

De beweging van de GKv in de richting van de NGK wordt dus onder meer onderbouwd vanuit de lijn die *De Reformatie* volgt in het redactionele beleid.

Het is pijnlijk om dat te lezen als je met de lijn van *De Reformatie* wat minder ingenomen bent. Persoonlijk ben ik nog niet zo blij met de nieuwe vormgeving van *De Reformatie*. Maar het is te vroeg daarover te oordelen. Het oordeel van Mudde gaat ook niet over de nieuwe vormgeving, maar over *De Reformatie* zoals die zich in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Van opinievormend blad, met een duidelijk standpunt, naar een blad waarin ruimte wordt gemaakt voor verschillende opvattingen. Meer volgend dan leidend. Zo zal de eigen redactie dat waarschijnlijk niet uitdrukken. Toch wordt het blad veelal zo ervaren.

Er wordt overigens ook nog steeds veel goeds geschreven in *De Reformatie*. Het is bewonderenswaardig hoe men erin slaagt op een aansprekende manier de eigen tijd te verstaan en daarop in te spreken. Maar bij leidinggeven denken we toch meer aan het aangeven van een duidelijke gereformeerde koers, in plaats van forum van ideeën willen zijn. Er is in de kerk heel wat te discussiëren. Maar laat daar goede leiding aan gegeven worden.

Zorgen over de NGK

Er zijn binnen brede lagen van de GKv zorgen over de ontwikkelingen binnen de NGK. En als de ontwikkelingen in de eigen kerk daar als twee druppels water op lijken, dan is die zorg er ook over het eigen kerkverband.

In de GKv wordt een voorzichtig begin gemaakt met een kerkbreed gesprek over het thema ‘vrouw en ambt’.

Uit de woorden van ds. Mudde kunnen we opmaken dat hij het begin van het gesprek bijna leest als een invoering van de roeping tot alle ambten voor zusters. Want zover is de NGK daarin gegaan. Daarmee heeft de NGK een eenzame positie ingenomen in de orthodoxe hoek van kerkelijk Nederland.

Je kunt hierover volgens ds. Mudde nog stevig doorpraten, maar kerkscheidend kan deze zaak niet zijn.

In het *Nederlands Dagblad* van 8 mei viel ds. Hoksbergen, predikant van de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) van Spakenburg-Zuid en ex-voorzitter van het Deputaatschap Kerkelijke Eenheid, hem daarin meer dan bij:

En de vrouw in het ambt? Daarover was in de NGK discussie gaande en daarover begint de discussie binnen de GKV op gang te komen. Onderzoek van vrijgemaakte deputaten wijst uit dat dit onderwerp binnen de GKV door velen niet als kerkscheidend wordt gezien. Een grote meerderheid van de vrijgemaakte kerkleden voelt zich niet minder op zijn plaats in de kerk wanneer de vrouw in het ambt van ouderling wordt toegelaten en dat geldt bijvoorbeeld ook voor een derde deel van de predikanten (deputatenrapport aan de generale synode van Zwolle-2008). De NGK hebben hierover diepgaand studie gemaakt en kwamen tot de conclusie dat de toelating van de vrouw tot de ambten niet in strijd is met de Schrift. Van vrijgemaakt-gereformeerde zijde zijn hierbij kritische kanttekeningen gemaakt. Maar de studie van de NGK kan beslist niet als Schriftkritisch afgewezen worden. Integendeel, ze zet aan tot diep nadenken.

Het is eenvoudig niet waar dat er een meerderheid in de kerken was, zo blijkt uit het onderzoek dat de deputaten hebben ingesteld. Er was hooguit een meerderheid voor de vrouw in het diakenambt te vinden. En als de meerderheid van de GKv geen moeite ervaart met de vrouw in het ambt, komt dat dan door gegroeid schriftinzicht bij de ondervraagden?

Ik waag het te betwijfelen. Ik denk eerder dat het feit dat het ergens anders na 'diepgaande studie' is ingevoerd, maakt dat er dus ruimte genomen wordt om een eigen intuïtie te volgen. Al die moeilijke exegetische verhandelingen is men niet doorgekropen, en het moeilijk toegankelijke NGK-rapport al helemaal niet. Maar men kan eindelijk eens iets met die ergernis die het oplevert als vrouwen in de kerk niet tot ambten worden geroepen.

Die ergernis voel ik aan. Maar ik ervaar die ergernis nog steeds als een gevolg van het buigen voor het vreemde Woord van God. En er is me gezegd dat me dat zou ergeren. Overtuig me van het tegendeel.

Ik neem de gelegenheid te baat om te wijzen naar het onlangs verschenen cahier van de stichting Woord en Wereld, waarin ds. J.J. Schreuder licht werpt op de kwesties rond vrouw en ambt: *Dienende mannen en vrouwen*.

In elk geval hebben de GKv op hun synode juist in het NGK-rapport dat leidde tot de openstelling van de ambten voor zusters, reden gezien om de deputaten kerkelijke eenheid nog eens uitvoerig door te laten praten over het bijbelgebruik dat daarin plaatsvindt.

Want de NGK zeggen dat er in de Bijbel twee lijnen zijn: een lijn die leidt tot openstelling van de ambten voor zusters en een lijn die juist het tegendeel beoogt. Als dat waar is, spreekt het Woord van God zichzelf tegen. Als dat waar is, moeten we de Bijbel niet uitleggen, exegetiseren. Maar dan moeten we partij kiezen voor deze of gene schrijver, kiezen tussen verschillende benaderingen. Dat is niet hoe we Gods Woord ontvangen. Alle reden daar nog eens stevig over door te praten. De synode sprak met verdriet uit dat de bezwaren tegen dit rapport in de gesprekken nog niet waren weggenomen. Het gesprek wordt dus voortgezet.

Doop in Emmeloord

Ik heb gearzeld of ik ernaar zou verwijzen: in april stond in het *Nederlands Dagblad* het bericht dat een kind dat was geboren in een lesbische verbintenis, door de doop was ingelijfd in de NGK-gemeente te Emmeloord.

Dat is ook de NGK.

De kerk waarin (in de gemeente van Utrecht) ook homoseksuele leden met een relatie toegelaten worden tot de ambten.

Achter zo'n bericht gaat een wereld schuil. Het onderwerp homoseksualiteit met al zijn pijnpunten voor alle betrokkenen. De pastorale zorg voor broeders en zusters die homoseksueel zijn. De zorg die een kerkenraad moet besteden om kinderen in de gemeente te laten dopen. En de vraag wanneer kerkelijke tucht op zijn plaats is.

De kerk in Emmeloord heeft de verbintenis tussen de beide partners niet willen inzegenen. Een duidelijk signaal dat zo'n verbintenis niet kan worden gelijkgesteld met wat de Here ons over het huwelijk leert. De verbintenis is er niettemin. En ze heeft zelfs tot een vervulde kindwens geleid. En blijkbaar is er ten slotte geen belemmering meer gevoeld om de doop te bedienen. Dat betekent dat de moeder niet onder de tucht stond. *'Een kind dat wordt geboren uit een of twee gelovige ouders, is bij de geboorte opgenomen in het verbond van de Heer. De doop is daarvan het teken en zegel. De moeder is een gelovige vrouw die belijgend*

lid is van onze gemeente. Daarom hebben wij besloten de doop te bedienen.’ Zo reageerde de kerkenraadsvoorzitter uit Emmeloord.

Een wereld van afwegingen zit hier achter. Alleen al het krijgen van een kind met behulp van donorzaad is reden voor het stellen van diepgaande vragen. Bij een gehuwd heterostel zou ik deze methode afwijzen: is het niet ontrouw als het zaad van een derde afkomstig is? Hier is er behalve die aanvechtbare weg ook sprake van een voortgaan op een weg die de Here in zijn Woord afwijst. En wanneer er in het kader van een homoseksuele relatie kinderen komen, dan moet de kerk toch met alle pijn die dat doet, vaststellen dat hier sprake is van een leven in zonde. En dat betekent dat een doopaanvraag niet kan worden gehonoreerd.

Is dit symptomatisch voor de NGK?

En is dit aantrekkelijk voor leden van de GKv ? Zoals dr. Wilschut schreef in het *ND* van 4 mei: het is tijd dat de GKv kleur bekennen als het gaat om de waardering van de NGK.

Afgesloten 31 mei 2010.